

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ยุคปัจจุบันเป็นยุค โลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ โลกมีการเชื่อมติดต่อสื่อสารลึบไวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่ แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และ เตรียมพร้อมเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพคน ฉะนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มี อยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์รู้จักแก้ปัญหาที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่าง รวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (รุ่ง แก้วแดง. 2543 : 1) และการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล หากสังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาคดีแก่ชน ในชาติได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะทุกด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีคุณภาพ ประเทศชาติก็จะ มีความมั่นคงและพัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้นการศึกษากลายเป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาคนและเป็นเรื่องที่สำคัญ ในการเตรียมคนและสังคมให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาประเทศอย่างมี ประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1)

การพัฒนาคุณภาพของครูให้มีประสิทธิภาพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดระบบกระบวนการผลิต ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ พัฒนาการใช้งบประมาณสำหรับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ ในรูปแบบการพัฒนาหน่วยงาน และบุคคลเครือข่ายการพัฒนาคู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาอย่าง ทั่วถึง มีคุณภาพ ครอบคลุม กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการ โดยการประสานงานการ บริหารจัดการหน่วยงานเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ การพัฒนามาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาระบบ การกำกับติดตามทางการศึกษา (สัดทัด สิ้นรุพันธ์ประทุม. 2548 : 1)

ครู คือ ทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งกับการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะครู คือ ผู้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนจากจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรที่เป็นนามธรรม ครูเป็นผู้ปรับปรุงเนื้อหาสาระความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพควรเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรครู ให้มีความชำนาญในการสอน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในที่สุด (ถวิล มาตรการ. 2542 : 2) ให้ความหมายของการพัฒนาครู ว่า เป็นกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของครูในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูน ประสิทธิภาพการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ นอกจากครูจะต้องเป็นผู้รู้ในวิชาชีพของตนเองแล้ว ยังต้องมีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างดีอีกด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาครู โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและของสถาบัน (ถวิล มาตรการ. 2542 : 2)

บุคลากรที่สำคัญในสถานศึกษา คือ ครู เพราะครูที่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา โดยเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาแก่เยาวชนให้มีคุณภาพดี มีความรู้ รู้จักการดำเนินชีวิตของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งแปรผันอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามแม้ว่าครูจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความขยันหมั่นเพียรสักเพียงใดก็ตามหากผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารสถานศึกษาไม่เอาใจใส่ดูแลครูให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของครู กล่าวคือ การทำงานของครูจะไม่สามารถบรรลุประสิทธิภาพสูงสุดได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถ ทักษะและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อสร้างความพอใจให้ครูเกิดความผูกพัน ความพึงพอใจในการทำงาน เพราะความพึงพอใจในการทำงานเป็นกุญแจหรือหัวใจของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อบุคคลมีความพอใจในงานที่ทำอัตราเข้าออกจากการทำงานจะต่ำ ลดการขาดงาน และความเฉื่อยชาในการทำงานในทางตรงกันข้ามถ้าหากบุคลากรไม่พึงพอใจในงาน อัตราการเข้าออกจากการขาดงานเพิ่มขึ้น ผลงานลดลงทั้งคุณภาพและปริมาณ เดวิส และนิวสตรอม (Davis & Newstrom. 1986 : 181 – 184) ขณะเดียวกันวิชาชีพครูนั้นสังคมหรือชุมชนได้ให้การเชิดชูเกียรติ และยกย่องว่าครู เป็นผู้รู้ ผู้มีภาระ และรับผิดชอบ ต่ออนาคตของลูกศิษย์ เป็นผู้จรรยาบรรณ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นผู้นำทางวิชาการตลอดจนการกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านคุณธรรม และจริยธรรม (วรวรรณ อุบลเลิศ. 2552 : 14) จากการให้เกียรติ ครู และครู เป็นผู้มีความสมบัติดังกล่าวข้างต้นแล้วคุณลักษณะของครูที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งประการหนึ่ง คือ ครูต้องพัฒนาตนเองทั้งในสาขาวิชาชีพครู และพัฒนาดนให้เป็นประโยชน์ หรือเอื้อต่อชุมชนให้เหมาะสมนั่นเอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบัน

มีโรงเรียนของรัฐในสังกัด จำนวน 147 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 135 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 12 ในปีการศึกษา 2553-2555 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้มีนโยบายจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาโรงเรียน ทั้ง 2 ขนาด ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาโดยเพื่อนช่วยเพื่อน 2) การวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย 3) การเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 5) การศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น และ 6) การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายทางไกล ซึ่งพบปัญหาที่สำคัญ ในด้านการพัฒนาโดยเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาดำ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ จากผลการประเมิน O-NET ปีการศึกษา 2554 โดยเฉลี่ยร้อยละ 40.40 ซึ่งยังไม่ถึง ร้อยละ 50 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3. 2554 : 5) จากสภาพดังกล่าว ปัญหาการพัฒนาดตนเองของครู จึงนับว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีปัญหาหลายประการ ประกอบกับการหาแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ และสามารถที่จะสอบในการเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่อยู่ในชั้นนำของประเทศ ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของครู ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อทราบระดับความต้องการพัฒนาดตนเองของครู เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาดตนเองของครู จากตำแหน่ง หน้าที่ และขนาด โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ สำหรับผู้เกี่ยวข้องอาจใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนกำหนดคน นโยบาย ปรับปรุงและพัฒนาครูในสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

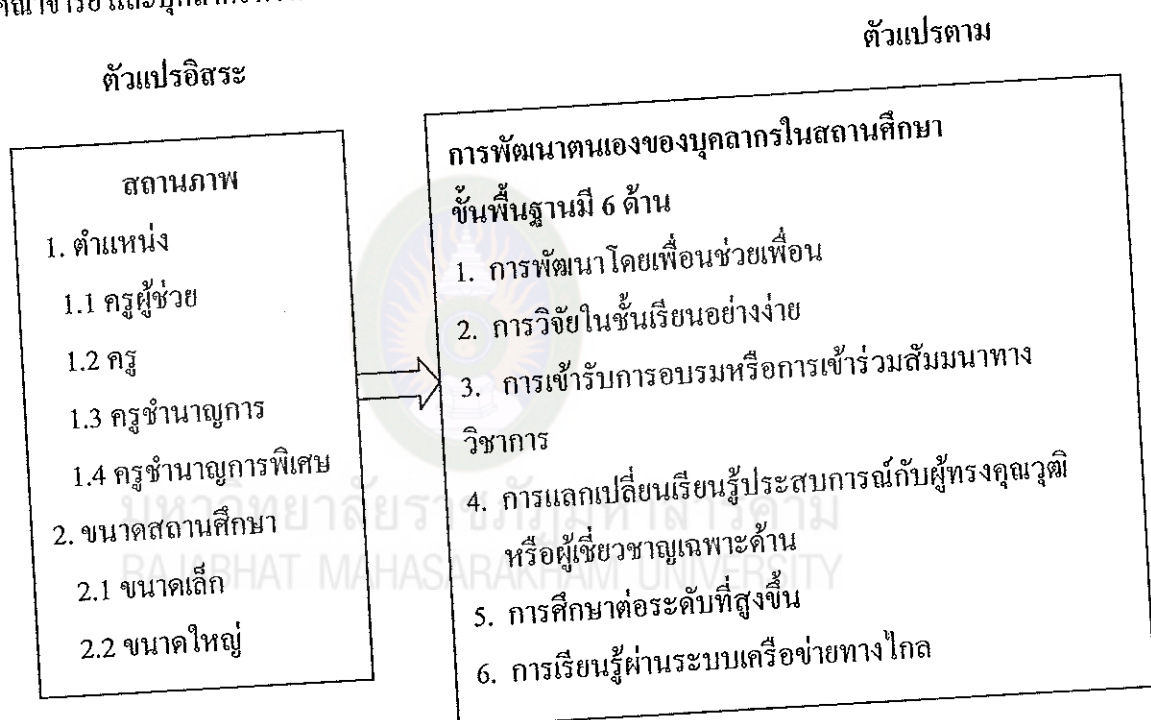
1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการพัฒนาดตนเองของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาดตนเองของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ และขนาดสถานศึกษาทั้ง โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาดตนเองของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

ครูผู้สอนที่มีตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อความต้องการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ขอบข่ายการพัฒนาตนเองของสถาบันพัฒนา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน เป็นครูผู้ช่วย จำนวน 9 คน ครู จำนวน 47 คน ครูชำนาญการ จำนวน 89 คน ครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 1,130 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,275 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) คือแบ่งกลุ่มตามอำเภอที่เป็นที่ตั้งสถานศึกษา กำหนดให้มีในทุกอำเภอแล้วแบ่งชั้นและเทียบสัดส่วน จำแนกตามตำแหน่ง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 35) โดยกลุ่มตัวอย่าง 205 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

2.1.1 ตำแหน่ง

- 1) ครูผู้ช่วย
- 2) ครู
- 3) ครูชำนาญการ
- 4) ครูชำนาญการพิเศษ

2.1.2 ขนาดสถานศึกษา

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 299 คน ลงมา
- 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ 600 – 1,499 คน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขอบข่ายการพัฒนาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) (2548 : 15-16) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer group)

2.2.2 การพัฒนาโดยการวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย

2.2.3 การพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ

2.2.4 การพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงวุฒิหรือ

ผู้เชี่ยวชาญด้าน

2.2.5 การพัฒนาโดยการเรียนศึกษาระดับที่สูงขึ้น

2.2.6 การพัฒนาโดยการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายทางไกล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่ครูมีความประสงค์ที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับครูในการศึกษาในอันที่จะให้ได้ครูมาปฏิบัติงานตามต้องการและเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามขอบข่ายของงานบุคลากรในสถานศึกษาประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

1.1 การพัฒนาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึง การพัฒนาที่เกิดจากครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานเดียวกัน หรือต่างหน่วยงานมารวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน จนประสบความสำเร็จ

1.2 การพัฒนาโดยการวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย หมายถึง กระบวนการที่ครูเป็นผู้ที่ตั้งปัญหาในการเรียนการสอนออกมา แล้วแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยวิธีการทางวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย แต่มีวิธีการขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นคำตอบที่ครูนำไปใช้แก้ปัญหของตนได้

1.3 การพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ หมายถึง การเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาและต้องเป็นหน่วยงานที่มีมาตรฐานตามเครือข่ายการพัฒนาที่สถาบันครู คณาจารย์และบุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน องค์กรเอกชนที่เป็นเครือข่ายของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) ทั้งในและต่างประเทศ

1.4 การพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานบุคคล เครือข่ายที่สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) กำหนด อาทิ ประชาชนชาวบ้าน หรือบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานจนเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือของบุคคลในวิชาชีพ

1.5 การพัฒนาโดยการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น หมายถึง การศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นจากสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้และคุณวุฒิของครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

1.6 การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายทางไกล หมายถึง การเรียนรู้ผ่านระบบ เครือข่าย เช่น การศึกษาผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้แก่ เทป ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

2. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอน และงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน สังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

4. ครูผู้ช่วย หมายถึง ข้าราชการครูที่อยู่ในระหว่างการทดลองปฏิบัติราชการ

5. ครูชำนาญการ หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับเงินเดือน คศ. 2 และได้รับเงินเดือน วิทยฐานะ 3,500 บาท

6. ครูชำนาญการพิเศษ หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับเงินเดือน คศ. 5 และได้รับเงิน วิทยฐานะ 5,600 บาท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบระดับความต้องการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2. คณะครูสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ และเป็น ที่ชื่นชม ยกย่อง สรรเสริญจากสังคม และชุมชน อย่างดีต่อไป

3. เป็นข้อสารสนเทศ แก่โรงเรียนอื่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถนำไป ประยุกต์และปรับใช้ในการพัฒนานุเคราะห์ได้อย่างมีคุณภาพ